

peckého prostředí českého venkovského města, jehož přirozenou součástí je i lidová postava slovenského dráteníka. Další Škroupovy a Chmelenského opery *Oldřich a Božena* (1828) a *Libuřin sňatek* (1832) byly pokusem o národní hrdinskou zpěvohru; vyznačující se silnou lyričností, podobně jako Chmelenského rozsáhlá báseň o praotci Čechovi *Láska Čechova*.

Prokop Chocholoušek

/ 1819 - 1864 /

Radikálně demokratický novinář a spisovatel. Autor romantické historické prózy z českých a jihoslovanských dějin, známý i jako satirik.

Narodil se 18. 2. 1819 v Sedlci u Sedlčan jako syn ševce. Začal studovat na gymnáziu v Praze, pro hmotný nedostatek musil studium přerušit. Odešel pak do Itálie, v Padově krátce studoval chirurgii, cestoval po Balkáně, a když se vrátil domů, žil střídavě v Sedlci a v Praze a věnoval se literatuře a žurnalistice. V l. 1847–48 vydával humoristické sborníčky *Ko-courtkov*, v r. 1848 politické letáky, v letech 1849–51 redigoval radikálně demokratický *Pražský večerní list* a pro tuto činnost byl po jeho zastavení vězněn. Od r. 1855 žil na bratrově statku v Horní Bystřici u Tarnova v Polsku, kde byl jako politicky podezřelý internován, v l. 1859–61 opět v Sedlci pod policejním dohledem. Počátkem 60. let se mohl vrátit k žurnalistice, pracoval v redakcích listů *Čas* a *Hlas*, kde se spřátelil s Janem Nerudou. Zemřel 5. 7. 1864 v Nadějkově.

V Chocholouškových črtách ze soudobého života se často ozývala společenská satira, v předrevoluční době ještě vzácná. V postavách vrchnostenských úředníků, šlechticů, purkmistrů, domácích pánů a obchodníků napadala feudální přežitky a sociální nerovnost, protestovala proti moci peněz, rodových výhod nebo úředního postavení, kritizovala měšťáckou touhu po majetku a národní neuvědomělost.

Těžištěm Chocholouškova díla je historická próza, na počet prací bohatá, chvatně psaná, vyprávěčsky někdy málo obratná. V povídkách a románech z české historie, k jejichž tvorbě jej podnítil příklad Tylův, připomínal Chocholoušek bývalou existenci českého státu (*Dcera Otakarova*; *Přivítan, kmet staropražský*), jeho ušlechtilé panovníky (*Palcětk*; *Soběslav*) a doby, kdy se národ dovedl bránit nepřítelům (*Křižáci*). Ústy svých postav výmluvně hájil prospěch a práva prostého lidu a otevřeně hlásal jako jeden z mála autorů i v době obnoveného absolutismu po revoluci r. 1848 ideály svobody a rovnosti (*Jan Pancéř*, 1851).

Po celou dobu své literární činnosti psal povídky ze života a dějin jižních Slovanů, k nimž ho inspirovaly jednak zprávy o jejich současných bojích

proti Turkům, jednak jihoslovanské národní zpěvy. V l. 1862–63 spojil tyto své práce v trojdílný cyklus *Jih*. Kreslí tu idealizovaný a pro české prostředí příkladný svět, kde svoboda je nejvyšší hodnotou a její ztráta největším neštěstím, kde prvním mravním příkazem je blaho vlasti. Monumentalizovaný hajduk nebo černoohorský junák, pro nějž se boj za svobodu stal smyslem života, je nejčastějším hrdinou. Jeho statečnost, smysl pro čest, hrdost a obětavost jsou oslavovány jako výkvět vlastností lidu, s nímž jsou tito hrdinové pevně spjati. Do příkrého kontrastu k slovanskému světu volnosti a demokratičnosti je stažen svět násilí a bezpráví, reprezentovaný životem a mravou tureckých okupantů. Umělecká účinnost Jihu spočívá v celkově vzrušeném charakteru zobrazení se vznešenými pózami postav, slavnostní intonací věty, výrazy citové zaujatosti, četnými autorovými komentáři, řečnickými otázkami a zvoláními. Na styl díla měly vliv i některé postupy a prostředky jihoslovanské hrdinské epiky, např. konstantní epiteta, ustálená rčení, kompoziční schémata.

Boleslav Jablonský

/ 1813 - 1881 /

Sentimentalistický básník, tvůrce lyrického cyklu *Písně milosti*. Jeho vlastenecké, milostné a didaktické verše byly v 19. století velmi oblíbeny a často se opisovaly do památníků.

Vlastním jménem Karel Eugen Tupý. Pocházel ze zbožné rodiny jihočeského rolníka a mlynáře (narodil se 14. 1. 1813 v Kardašově Řečici), studoval v Jindřichově Hradci a v Praze. V r. 1834 vstoupil do premonstrátského kláštera na Strahově, brzy jej opustil a studoval práva. Zklamání rodičů i nouze ho v r. 1837 přiměly k návratu do kláštera a ke studiu teologie, jež ukončil r. 1841. V l. 1837–39 redigoval s J. H. Pospíšilem almanach *Vesna a s Jar. Pospíšilem Květy*. Od r. 1847 až do smrti (v Krakově 27. 2. 1881) byl proboštem kláštera premonstrátek a farářem ve Zvěřinci u Krakova; postupně získával uznání polských kulturních kruhů i různé církevní hodnosti.

Mladistvá tvorba Jablonského (*Básně*, 1841) patřila většinou k běžnému typu sentimentalistické poezie 30. let. Charakterizuje ji proctěný tón, vlastenecká temdenčnost, často spojovaná s historickými motivy (báseň *Tři doby země české*), didaktičnost, kult slovanského dávnověku (epický cyklus *Tři zlaté vlasy*), v lyrice menší tradiční formy (óda, znělka, píseň), zaměření na společenský zpěv a deklamaci. Původností a hloubkou lyrického prožitku vymyká v této sbírce dvacet básní, tvořících dvoudílný cyklus *Písně milosti*. Vyrostly z konfliktní osobní situace autorovy v r. 1837, kdy se